

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain 3 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annettua lakia. Laissa säädetty oikeudenkäyntimaksujen suuruudet ovat pysyneet 1990 luvun alun tasolla. Oikeudenkäyntimaksuja ehdotetaan tarkistettaviksi tapahtunutta rahan arvon muutosta vastaavasti. Käräjäoikeudessa käsiteltävien muutoshakuasioiden käsittelystä perittävistä maksuista ja maksun perimättä jättämisestä ehdo-

tetaan säädettäväksi nykyistä selvemmin. Maksuperusteiden määrittelyä ehdotetaan muutettavaksi oikeudenkäyntimenettelyä koskevat muutokset huomioon ottavaksi.

Esitys liittyy valtion vuoden 2003 talousarvioesitykseen ja tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2003 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykytila

Tuomioistuimissa perittävien maksujen perusteet on säädetty tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetussa laissa (701/1993). Lain 3 §:ssä on säädetty varsinaisista oikeudenkäynneistä perittävien maksujen suuruudet. Muutoin maksuista on säädetty asetuksella. Maksujen tason varsinaisen määrittäminen tapahtui lain valmistelussa vuonna 1991. Laki on tullut voimaan 1 päivänä syyskuuta 1993. Lakia on sen jälkeen eri syistä muutettu ilman että maksujen suuruutta olisi samalla varsinaisesti tarkistettu. Viimeksi lain 3 §:ää on muutettu joulukuussa 2001, jolloin otettiin huomioon markkina-tuomioistuimen muuttuminen markkinaoikeudeksi.

Oikeudenkäyntimaksuja ehdotettiin tarkistettavaksi rahan arvon muutosta vastaavasti noin 19 prosentilla hallituksen esityksessä Eduskunnalle euron käyttöönoton edellyttämiseksi muutoksiksi eräisiin oikeusministeriön hallinnonalan lakeihin (HE 103/2001 vp). Eduskunnan lakivaliokunta piti esitettyjä perusteluja sinänsä asianmukaisina. Maksujen

korottamista ei kuitenkaan hyväksytty tehtäväksi euroon siirtymisen yhteydessä. Eduskunta muutti voimassa olleet markkamääräiset maksut kustannusneutraalisti euroiksi pyöristäen ne lähimpään viiteen tai kymmeneen euroon (LaVM 19/2001 vp ja EV 119/2001 vp). Tämä pyöristäminen merkitsi sitä, että osaan maksuista tuli pieni korotus ja osaan pieni alennus. Lainmuutos tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2002. Soveltusta kustannusneutraalisuuden periaatteesta johtuen maksujen kustannusvastaavuus ei parantunut vaan se on jatkanut lievää alentumistaan.

Säädettäessä lakia vuonna 1993 lähtökohdaksi oli se, että maksuja tarkistetaan säännöllisesti, jotta maksut pysyisivät säätämisen aikaisella tasolla. Lain 11 §:ssä säädettiin, että lain 3 §:ssä säädettyjen maksujen suuruus tarkistetaan kolmivuotiskausittain asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti. Säännöksen käyttäminen perusteena maksujen tarkistamiseen asetuksella ei ole voinut toteutua, kun lain 3 § on muusta syystä ollut eduskunnan käsiteltävänä ilman että samalla maksujen suuruuksia olisi tarkistettu. Oikeudenkäyntimaksujen jälkeensä jääneisyyden korjaa-

minen, johon myös Valtiontalouden tarkastusvirasto on toistuvasti kiinnittänyt huomiota, edellyttää, että lain 3 §:ssä säädettyjä maksuja tarkistetaan rahan arvon muutosta vastaavasti lakia muuttamalla.

Maaoukeudet on lakkautettu itsenäisinä tuomioistuimina 1 päivästä maaliskuuta 2001. Tämän johdosta erikseen hinnoitellusta maaoukeudessa perittävästä maksusta luovuttiin. Katsottiin, että käräjäoikeudessa käsiteltävässä maaoukeusasiasta voidaan periä maksua kuten riita-asioista. Maaoukeuksina toimivien käräjäoikeuksien toimesta on ehdotettu, että koska maaoukeusasiat ovat kuitenkin muutoksenhakuasioita, niin maksuperusteiden selkeys edellyttäisi sitä, että maaoukeusasiasta perittävästä maksusta olisi nimenomaisesti säädetty.

Lain 3 §:n 3 momentissa on säädetty, että jos asian käsittely päättyy käräjäoikeudessa haastetta antamatta muulla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 6 §:ssä tarkoitetulla perusteella, asiassa ei peritä 1 momentissa säädettyä maksua. Muissa tuomioistuimissa oikeudenkäyntimaksua ei peritä silloin, kun asia jää sillensä tai raukeaa taikka jää tutkimatta. Määrätyt käräjäoikeudet toimivat muutoksenhakuistuimoina myös ulosottolain mukaisissa muutoksenhakuasioissa (ulosottolain, 37/1895, 10 luvun 1 ja 2 §). Maaoukeusasioita ja ulosottovalituksia käsittelevien käräjäoikeuksien taholta on kiinnitetty huomiota siihen, että maksun perimättä jättämistä koskeva sääntely on puutteellista näiden käräjäoikeuden muutoksenhakuasioiden osalta. Maksun perimättä jättämistä koskevan sääntelyn tulisi olla menettelyllisistä syistä käräjäoikeuden muutoksenhakuasioiden osalta samanlainen kuin muissa tuomioistuimissa.

Oikeudenkäyntimenettelyyn alioikeudessa tulee muutoksia. Eduskunta on hyväksynyt hallituksen esityksen Eduskunnalle asunto-oikeuksien lakkauttamisesta ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (HE 31/2001 vp, LaVM 8/2002 vp, EV 65/2002 vp). Tämä merkitsee sitä, että eräiden käräjäoikeuksien yhteydessä toimivat asunto-oikeudet lakkaavat 1 päivästä tammikuuta 2003. Oikeudenkäynnistä huoneenvuokra-asioissa annettu laki (650/1973) kumoutuu samana ajankohdana. Kaikissa käräjäoikeuksissa huoneen-

vuokra-asiat tullaan käsittelemään oikeudenkäymiskaaren säädettyä riita-asiaiden oikeudenkäyntimenettelyä noudattaen.

Eduskunta on hyväksynyt myös hallituksen esityksen Eduskunnalle laiksi oikeudenkäymiskaaren ja eräiden muiden lakien riita-asiaiden valmistelua, pääkäsittelyä sekä hakemusasioiden käsittelyä koskevien säännösten muuttamisesta (HE 32/2001 vp, LaVM 12/2002 vp, EV 97/2002 vp). Oikeudenkäyntimaksun suuruus käräjäoikeuden käsittelemässä riita-asiaassa riippuu siitä, missä vaiheessa asian käsittely päättyy. Erikseen on hinnoiteltu käsittelyn päättyminen kirjallisessa valmistelussa, suullisessa valmistelussa, suullisen valmistelun yhteydessä pidettävässä pääkäsittelyssä ja erillisessä pääkäsittelyssä. Oikeudenkäymiskaaren muutokset, jotka tulevat voimaan vuoden 2003 alussa, merkitsevät muun ohella sitä, että ei voida enää käyttää käsitteitä suullisen valmistelun yhteydessä pidettävä pääkäsittely (niin sanottu pikku-pääkäsittely) ja erillinen pääkäsittely (varsinainen pääkäsittely). Riita-asian pääkäsittely voidaan toimittaa joko valmistelusta vastanneen tuomarin yksin muodostamassa kokoonpanossa taikka täysilukuisessa tuomioistuimissa. Muutokset tulee ottaa huomioon oikeudenkäyntimaksujen määrittelyssä.

2. Ehdotetut muutokset

Oikeudenkäyntimaksujen suuruutta ehdotetaan tarkistettavaksi noin 19 % (16,6—23,1 %), mikä vastaa elinkustannusindeksillä laskettua rahan arvon muutosta. Vuoden 2001 loppuun voimassa olleisiin markkamääräisiin hintoihin verrattuna korotus on 18,9 %. Tämän johdosta lain 3 §:ssä säädettyt maksut muuttuisivat seuraavasti:

nykyinen maksu, euroa	uusi maksu, euroa
60	70
65	80
85	100
110	130
135	160
170	200

Kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 241 a §:ssä säädettyt käräjäoikeudet toimivat

lain 243 §:n mukaisessa kokoonpanossa maa-oikeuksina. Käräjäoikeudessa käsiteltävät maa-oikeusasiat ovat luonteeltaan muutoksenhakuasioita, minkä vuoksi on perusteltua, että ne mainitaan nimenomaisesti ehdotuksessa 3 §:n 1 momentissa. Hinnoittelu noudattaisi riita-asiain maksuperusteita. Maksun suurus olisi täten riippuvainen siitä, missä vaiheessa taikka käsittelykokoonpanossa asian käsittely päättyy.

Oikeudenkäymismenettelyn muutosten johdosta käräjäoikeudessa perittävien maksujen sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi vastaavasti. Suullisen valmistelun yhteydessä pidettävä pääkäsittely tulisi muutettavaksi yhden tuomarin kokoonpanossa toimitetuksi pääkäsittelyksi. Erillinen pääkäsittely muutettaisiin täysilukuisessa kokoonpanossa toimitetuksi pääkäsittelyksi. Täysilukuisella kokoonpanolla tarkoitettaisiin kaikkia niitä muita käsittelykokoonpanoja, joissa on enemmän kuin yksi jäsen. Näitä olisivat oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1—3 §:n mukaiset tuomarin ja kolmen lautamiehen kokoonpano, kahden tuomarin ja lautamiesten kokoonpano ja kolmen tuomarin kokoonpano sekä maa-oikeusasioissa kiinteistönmuodostamislain 243 §:n mukainen yhden tuomarin, yhden maa-oikeusinsinöörin ja kahden lautamiehen kokoonpano.

Ehdotuksessa 3 §:n 3 momentissa on säädetty siitä, milloin pykälän 1 momentissa säädettyä oikeudenkäyntimaksua ei peritä. Sen johdosta, että oikeudenkäynnistä huoneenvuokra-asioissa annettu laki edellä kerrotulla tavalla kumoutuu, tulee sanotun lain 13 §:ää koskeva maininta poistaa momentin ensimmäisestä virkkeestä.

Käräjäoikeudessa käsiteltävät maa-oikeusasiat ja ulosottovalitukset ovat muutoksenhakuasioita, joissa ei anneta haastetta, minkä vuoksi niihin sopii huonosti lain 3 §:n 3 momentin mukainen säännös. Tämän johdosta ehdotetaan 3 §:n 3 momentin toista virkettä

täydennettäväksi siten, että oikeudenkäyntimaksu voitaisiin jättää perimättä myös silloin, kun käräjäoikeudessa käsiteltävä muutoksenhakuasia jää sillensä tai raukeaa taikka jää tutkimatta.

Voimaantulosäännöksessä ehdotetaan säädettäväksi siitä, että sellaisen asian käsittelystä, joka on tullut asianomaisessa viranomaisessa vireille ennen tämän lain voimaantuloa, peritään käsittelymaksu enintään sen suuruisena kuin siitä perittävä maksu on ollut ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten mukaan. Tarkoitus on, että maksuvelvollinen ei joutuisi suoritteesta maksamaan enempää kuin mistä hän on ollut tietoinen asiaa vireille pannaan tai toimituskirjaa tilatessaan.

3. Esityksen vaikutukset

Oikeudenkäyntimaksujen tarkistuksista arvioidaan saatavan tuloja lisää valtiolle noin 1,8 miljoonaa euroa vuodessa.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä oikeusministeriössä. Esityksen valmistelun yhteydessä on kuultu maa-oikeuksina toimivia käräjäoikeuksia, joista useimmat toimivat myös ulosottovalituksia käsittelevinä muutoksenhaku-tuomioistuimina.

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista 26 heinäkuuta 1993 annetun lain (701/1993) 3 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1651/1995 ja 1546/2001 seuraavasti:

3 §

Oikeudenkäyntimaksu

Riita-, rikos-, alustus- ja muutoksenhakuasian, ylimääräistä muutoksenhakua koskevan asian sekä hallinto-oikeudessa myös muun lainkäyttöasian käsittelystä peritään *oikeudenkäyntimaksua* seuraavasti:

Tuomioistuin	euroa
korkein oikeus	
- rikosasia	100
- muu asia	200
korkein hallinto-oikeus	200
hovioikeus	
- rikosasia	80
- muu asia	160
hallinto-oikeus	80
käräjäoikeus	
- rikosasia ja ulosottolain mukainen muutoksenhakuasia	70
- maa-oikeusasia ja riita-asia, jonka käsittely päättyy	
- kirjallisessa valmistelussa	70
- suullisessa valmistelussa	100
- yhden tuomarin kokoonpanossa toimitetussa pääkäsittelyssä	130
- täysilukuisessa kokoonpanossa toimitetussa pääkäsittelyssä	160

markkinaoikeus	200
työtuomioistuin	200

Kun ylimääräinen muutoksenhakemus hylätään taikka kun korkein oikeus tai korkein hallinto-oikeus valituslupa-asiassa ei myönnä valituslupaa, peritään vain puolet 1 momentissa säädetystä maksusta.

Jos asian käsittely päättyy käräjäoikeudessa haastetta antamatta muulla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 6 §:ssä tarkoitettulla perusteella, asiassa ei peritä 1 momentissa säädettyä maksua. Jos käräjäoikeudessa käsiteltävä muutoksenhakuasia tai asia muussa tuomioistuimessa jää sillensä tai raukeaa taikka jää tutkimatta, oikeudenkäyntimaksua ei asianomaisessa tuomioistuimessa peritä. Oikeudenkäyntimaksua ei peritä myöskään, jos ylimääräinen muutoksenhakemus hyväksytään tai asia aineellisia kysymyksiä osaksi-kaan ratkaisematta palautetaan alemman viranomaisen käsiteltäväksi tai siirretään toimivaltaiselle viranomaiselle.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

Sellaisen asian käsittelystä, joka on tullut asianomaisessa viranomaisessa vireille ennen tämän lain voimaantuloa, peritään käsittelymaksu enintään sen suuruisena kuin siitä perittävä maksu on ollut ennen tämän lain voi-

maantuloa voimassa olleiden säännösten mukaan. Vastaavasti peritään maksua ennen lain voimaantuloa tilatuista toimituskirjoista.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 17 päivänä syyskuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

Laki**tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista 26 heinäkuuta 1993 annetun lain (701/1993) 3 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1651/1995 ja 1546/2001 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Oikeudenkäyntimaksu

Riita-, rikos-, alistus- ja muutoksenhakuasian, ylimääräistä muutoksenhakua koskevan asian sekä hallinto-oikeudessa myös muun lainkäyttöasian käsittelystä peritään *oikeudenkäyntimaksua* seuraavasti:

Tuomioistuin	euroa	Tuomioistuin	euroa
korkein oikeus		korkein oikeus	
- rikosasia	85	- rikosasia	100
- muu asia	170	- muu asia	200
korkein hallinto-oikeus	170	korkein hallinto-oikeus	200
hovioikeus		hovioikeus	
- rikosasia	65	- rikosasia	80
- muu asia	135	- muu asia	160
hallinto-oikeus	65	hallinto-oikeus	80
käräjäoikeus		käräjäoikeus	
- rikosasia ja ulosottolain mukainen muutoksenhakuasia	60	- rikosasia ja ulosottolain mukainen muutoksenhakuasia	70
- riita-asia, jonka käsittely päättyy		- <i>maaoikeusasia ja riita-asia, jonka käsittely päättyy</i>	
- kirjallisessa valmistelussa	60	- kirjallisessa valmistelussa	70
- suullisessa valmistelussa	85	- suullisessa valmistelussa	100
- suullisen valmistelun yhteydessä pidettävässä pääkäsittelyssä	110	- <i>yhden tuomarin kokoonpanossa toimitetussa pääkäsittelyssä</i>	130
- erillisessä pääkäsittelyssä	135	- <i>täysilukuisessa kokoonpanossa toimitetussa pääkäsittelyssä</i>	160
-			
markkinaoikeus	170	markkinaoikeus	200
työtuomioistuin	170	työtuomioistuin	200

Kun ylimääräinen muutoksenhakemus hylätään taikka kun korkein oikeus tai korkein hallinto-oikeus valituslupa-asiassa ei myönnä valituslupaa, peritään vain puolet 1 momentissa säädetystä maksusta.

Jos asian käsittely päättyy käräjäoikeudessa haastetta antamatta muulla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 6 §:ssä tai oikeudenkäynnistä huoneenvuokra-asioissa annetun lain (650/73) 13 §:ssä tarkoitetulla perusteella, asiassa ei peritä 1 momentissa säädettyä maksua. Jos asia muussa tuomioistuimessa jää sillensä tai raukeaa taikka jää tutkimatta, oikeudenkäyntimaksua ei asianomaisessa tuomioistuimessa peritä. Oikeudenkäyntimaksua ei peritä myöskään, jos ylimääräinen muutoksenhakemus hyväksytään tai asia aineellisia kysymyksiä osaksikaan ratkaisematta palautetaan alemman viranomaisen käsiteltäväksi tai siirretään toimivaltaiselle viranomaiselle.

Jos asian käsittely päättyy käräjäoikeudessa haastetta antamatta muulla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 6 §:ssä tarkoitetulla perusteella, asiassa ei peritä 1 momentissa säädettyä maksua. Jos käräjäoikeudessa käsiteltävä muutoksenhakuasia tai asia muussa tuomioistuimessa jää sillensä tai raukeaa taikka jää tutkimatta, oikeudenkäyntimaksua ei asianomaisessa tuomioistuimessa peritä. Oikeudenkäyntimaksua ei peritä myöskään, jos ylimääräinen muutoksenhakemus hyväksytään tai asia aineellisia kysymyksiä osaksikaan ratkaisematta palautetaan alemman viranomaisen käsiteltäväksi tai siirretään toimivaltaiselle viranomaiselle.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

Sellaisen asian käsittelystä, joka on tullut asianomaisessa viranomaisessa vireille ennen tämän lain voimaantuloa, peritään käsittelymaksu enintään sen suuruisena kuin siitä perittävä maksu on ollut ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten mukaan. Vastaavasti peritään maksua ennen lain voimaantuloa tilatuista toimituskirjoista.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.
